

ژماره (1)

په‌یوه‌ن‌ساری‌یه‌ی‌ت‌لا‌ه‌ک‌پ‌ل‌ا‌ر‌ر‌ه‌س‌ت‌ا‌ه

په‌یوه‌ن‌ساری‌یه‌ی‌ت‌لا‌ه‌ک‌پ‌ل‌ا‌ر‌ر‌ه‌س‌ت‌ا‌ه
ک‌و‌ر‌ه‌ن‌س‌ت‌ا‌ه

ناساندن، دیدگا، تیگه‌یشتنی واقعی

2005

* نَحْنُ نَقْصُ عَلَيكَ نَبَأَهُمْ
 بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ أَمَنُوا
 بِرَبِّهِمْ فَزِدْنَاهُمْ هُدًى.

*** پەيوەندى ئىسلامى كوردستان : رېكخراوئىكى سىياسى كوردستانىيە , بەشىكە ئەخەباتى رزگاربخوازى و سەرفرازى مېللەتى سته مېدېدەى كوردستان ,**

ئىسلام بە سەرچاوه و فېكرو دېدگای هەوئوئىستەكانىيانى دادەئىت . ئەمەش بە سروشتى ئاسايى خەباتى رزگاربخوازى كوردستان و داينەمۆى بەردەوامى ئەو خەباتە دەزانئىت . بەدېهپئاننى خواستەكانى كۆمەنگەى كوردستان و پتەوى پاراستنى رېزەكانى ئەكاراكردى هەستى ئىسلامخوازى تاكى كوردى دا دەبىنئىتەوه .

*** گۆپان بە ئاراستەى شىوازى تازە ئەكارى سىياسى و رېكخراوهىيى و مامەنە ئەگەن رووداو و گەرفتەكان . پەيوەندى ئىسلامى كوردستان بەر ئە راگەياندى رەسمى و دوای راگەياندى و ئىستاش دەخريئە ژيەر ئەو پرسىارهوه ئايا شتى تازەى پىيە ؟ چ گۆپانئىكى تازە ئەگەن خۆيدا دىنئىتە دى ؟**

خوشكان .. برايان . ئەندامانى (پەيوەندى ئىسلامى كوردستان) دۆستان و ئاشنايان و ئومىدخووزان . بەم چوارچىوه تازەيه . ئىمە بەر ئەوهى رايىگەيه نىن ئە ژيەر ناويكدا كاربەكەين خواوهنى پەيام و خويندەوهى خۆمانىن , ئەمە هۆكارى دروست بوون و هاتنە مەيدانى پەيوەندى كەتانه . ئەمەى بەردەستان يەكەم زنجيرهى خويندەوهى قەناعەتى رېكخراوه كەتانه ئەسەر كۆمە ئە بابەتئىكى پەيوەست بەفېكرو هەنگاوى سىياسى (پەيوەندى) . كاكلەى گەفتوگۆى ناو ئەندامانى ئە نجومەنى راويژكارى (پ . ا . س) ئەسەر ئەو بابەتانهى خراونەتەروو . ژمارەى تىرى بەدوادا دىت . هەر سەرج و تىبىنئىيەكى ئىوه دەبىتە دەوئەمەندكردى كۆى خالەكانى پەيام و خويندەوهى (پەيوەندى ئىسلامى كوردستان) . چونكە ئەمە شوڤدەبىتەوه بۆبىرو قەناعەتى هەمووتان و دەرچوون ئە بنەپەتى ئەم خويندەوهى مانەوه ئە رېزەكانى رېكخراوه كەمان پىكەوه كۆنابىتەوه

سەرەتا :-

په یوه ندى نىسلاى كوردستان: رېكخراوئىكى سياسى كوردستانىييه, به شيكه له خه باتى رزگار يخوازي و سه رفرازي مبلله تى سته مديده كوردستان, نىسلام سه رچاوهى فيكرو ديدگاى هه وئويسته كانى ده بىت. ئه مهش به سروشتى ناسايى خه باتى رزگار يخوازي كوردستان و داينه موى به رده وامى ئه و خه باته ده زانيت. به ديهينانى خواسته كانى كومه نكه كوردستان و پته وى پاراستنى ريزه كانى له كارا كردنى هه ستي نىسلامخوازي تاكى كوردى دا ده بينيتته وه, ئه و قه ناعه تهش به ره همى بير كرده وه و پشوودريژى و هه وئى به رده وامى كومه نيك روشنبير و لاوى ناو ره وتى نىسلامى كوردستانه, له سه ر بنه ماو تيپروانينى واقعياننه دامه زراوه, خويندنه وهى تازه بو گرڤته كان, خويندنه وهى تازه بو به ته نكه وه چوون, خويندنه وهى تازه بو سه راپاي چالاكى و پرؤژهى كارو خه باتى په يوه ندى نىسلامى كوردستان له مه يدانى به ديهينانى خواست و ناما نجه سياسى و كومه لايه تى و فهره نكي و په روه رده يى و خزمه تگوزار يه كانى دا.

په يوه ندى ناكامى ليكترازان و په رچه كردارى (رد فعل) هيج لايه نيكي سياسى تر نيه, زايله ئه ي بيروكه ي ره سه ن و پرؤژهى دروست و زه خيره ي فيكرو و خويندنه وهى خاوه ن هه ستي و خواستى نىسلامخوازانى كوردستانىاننه. به مه نهه جى كردن و قولكردنه وهى نهم فيكرو له ميژه له ناكوكى دايه له كه ل عه فوه وپه ت و تيگه يشتنى نامو, له ميژه بانگه وازى مه ركه زيه ت و قولكردنه وهى گيانى راويژكردن ده كرى, له ميژه دروشمى پسپورى و شياوى له كارپى سپاردن و به خوداچوونه وه به رزكراوه ته وه, له پيشه نكي كاراوه شو ربيته وه بو سه راپاي نه زمونى سياسى كوردستان, په يوه ندى خاوه نى دونيا يه ك خوژگه ي خاويستى و دونيا يه ك پرؤژهى ناوه دانى و بنياتنانه وه و تازه بوونه وه يه بو دلنه كان, بو جه سته ي ماندووى رابوون, بو به يه كه وه ناشنا كرده وهى موفره داته به يه ك ناموكراوه كان, بو خويندنه وهى سه رده ميانه و خومالياننه و واقعياننه, په يوه ندى ده يه وى بيته مه يدان هه تا روئى كاريگه ر بگيريت له ره وشى سياسى و فهره نكي ناينده ي كوردستان و عيلاق به به رنامه و هه ئويست و نه ده بياتى روون.

شوناس و خواست و خاسيه ته بنه رته يه كان

- 1- قولكردنه وهى متمانه و يه ك ريزى له سه ر بنه ماى له يه ك ترى تيگه يشتن, گفتوگو ي هيمنانه بو جياوازيه كان, پرؤژه و نه خسه ي هاوبهش بو بنياتنان و په ره پيدان, به ره همدار كردنى ره خنه و ره خنه له خوگرتن, لا بردنى په رزىنى قسه كردن له سه ر ناته واوى و گه نده ئى.
- 2- جدى بوون له پيشبركى بو خزمه ت به هه موو بواره كانى نه زمونى كوردستان, بو زامن كردنى كومه نكا يه كى نارام و ناوه دان, ناسايش و پر له خزمه تگوزار و شارستانى. به گزراچوونه وهى گه نده ئى, نه هيشتنى زولم و نادادگه رى, گه شه پيدانى گيانى خوشه ويستى نيشتيمان و پته وكردنى ته بايى و برايه تى هاودينى و هاوزمان و هاوپايى له سه ر راستگو يى و چاكسازى.

3- گەشە پێدانی توانای زانستی و پەرۆردەیی بۆ ئاشناکردن بە بنەماکانی یەکتا پەرستی و بوارە رۆشنییری و مەعریفیەکان، رەنگدانەوهی ئەمە لەسەر ئەندامان و دۆستان و ئەویشەوه بۆ تاکەکانی پێکھاتەیی کۆمەڵگای کوردستان.

4- ئامانجی گشتگیر، ئەگەر گرتنەبەری شیوازی جیا جیاو دروست و گونجاو، ئەم شیوازه جوړاو جوړەش ئەگەر قەناعەتی فیکری ئیسلامیمان و بزاقی رزگاریخوازی میللەتە کەمان بە کۆک دەزانین. ئەگەر ئەو ئەویاتی خەباتی ئەم قوناغەمان کە خەباتی سیاسی و رۆشنییریە ئە بازنەیی دەوڵەتە نەکردن و گەشە پێدانی ئەزموونی سیاسی کوردستان. بۆ ناستیک پەرەیی پێداریت هەموومان دادگەرانیە ئە بەرانبەر ئەرک و مافەکان دا یەکسان بێن.

5- فراوانبوونی پێگەیی جەماوەری بە شیوازی هاوچەرخانە و ئە رێگەیی ریکخراوی پیشەیی و سەندیکایی و دامەزرێوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی. ئەمەش بە یەکانگیرکردنی ئامانجە کەمان ئەگەر خواست و خەو ئەکانی هەموو چین و توێژەکان و بە ئەلامدەرەوهی کردەیی (عملی) دەبێت بۆ تەنگرەو گرتەکان و خۆزگە و ئامانجەکانی کۆمەڵگای کوردستان.

6- قوتکردنەوهی هوشیاری سیاسی و دیموکراتی ئە ناو ئەندامان و ئەویشەوه بۆ ناو دەزگا ئیداری و دامەزرێوە حکومی و مەدەنیەکان ئە سەر قبوڵکردنی ئالوگۆرکردنی ئاشتیانەیی ستافی دەسەلات، دوور ئە سیاسەتی قورغکردن. بەمەش بەشداری پێگەیی جەماوەری تاکەکانی کۆمەڵگای کوردەواری ئە پرۆسەیی سیاسی کوردستان فراوانتر دەبێت و گیانی بە خەمەوهبوون و چاودێری گەشەدەکات، ئە دەبێتیی خەمساردی و بێباکی نامینیت.

7- بەشداری چالاکانەیی ئافەرەتان ئە کاری سیاسی ئە ریزەکانی پەییوەندی و پشتگیری ئە بەهیزکردنی بەشداری ئەوان ئە پێگە ئیداری و پەرۆردەیی و خزمەتگوزاریەکانی دەوڵەت بە مەرجی ئەگەر خاسیەتی بایە لۆجی و کۆمەڵایەتی ئەواندا بگونجیت، جیاوازی نیوان ژن و پیاو ئە قەناعەتی ئیمە تەنھا ئە جوړی ئەرک و ماف دایە، ئەگەر جوړی ئەرک و مافیان وەکو یەک بێت ئەو بەری قورس بەسەر ئافەرەت دادەدەیین کە خوێ خوازیاری نیە، دەبێت ئەمە تیکەل ئەبێت ئەگەر یەکسانی و نایەکسانی نیوان ئەو دوو رەگەزە، چونکە هەردووک ئە ئەرک و ماف یەکسان بە ئەم ئە جوړی ئەرک و مافەکان جیاوازن.

8- پەییوەندی ئیسلامی کوردستان ئە چوارچێوەیی هەرسی دەسەلاتی دەوڵەت و بە پێی یاسای پارت و کۆمەڵە سەندیکاکانی هەریە کوردستان کاردەکات، پارتیکی روخسەت پێدراو دەبێت، بە پێی پرنسیپی دامەزرێوەکانی دەوڵەت کاروچالاکی خوێ ئە نجام دەدات. رەخنە و فشار ئە سەر دام و دەزگاکانی حکومەت بە مەستی چاکسازی دەبێت، ئە بەرانبەر دا خەباتی ئامادەکردن و پێشکەشکردنی تاکي نمونهیی سەرکەوتوو شیوا دەبێت بۆ دامەزرێوەکانی دەوڵەت.

9- لاوان و رۆشنییران رۆنی بەرچاو دەگیرن ئە ناوەندی بریاری پەییوەندی ئە ویشەوه بۆ بایە خدان بە هەموو چین و توێژەکانی گەلە کەمان، هەموو پارت و لایەنیکی خاوەن پەییام بپێشتگیری جەماوەرو متمانەیی جەماوەر ناتوانیت ئە خزمەت بەدۆزو بەرەو پێشچوونی میللەتە کەیی خوێ دابیت، ئەم قوناغەش کە قوناغی بەرەو کەمڵبوون و کاراکردنی چالاکی جەماوەریە ناتوانین بە بی نۆخبەیهکی پیشەنگی خاوەن دروشم و بە ئە نجامگەییە نەری ئامانجەکانی گەشە بکات، خەبات بۆ ئامادەکردنی پیشەنگ بەر ئە جەماوەری بوون کاری ئەم قوناغەیه.

په یوه ندى ئیسلامی کوردستان و پابه ندى شهرعی و هوښیاری ئیسلامی.

- 1- له ناوکه لتووری تیگه یشتن و قوتا بخانه فیهی و دیده جیا جیاکان جه خت دهکه یینه سهر تیگه یشتنی خومانی و سهردهم و یه کانگیر له گه ل واقیعی کومه لایه تی و که لتووری کومه لگای کوردستان.
- 2- جه ختکردنه سهر مسولمان بوونی کردهیی و رهنگدانه وهی له سهر کاروهه ئویست، موزایه ده نه کردنی ئیسلامی بوون به سهر کهس، پیوانه و پیشبرکی بو زورتترین خزمهت و باشترین پرۆژه و دروستترین هه ئویست و دهسپاکترین کهس و دئسوزترین هاو لاتی و خزمهتگوزارتترین خه مخور بو نه مرۆی بنیاتنان و به رهو پیشچوون.
- 3- کارکردنی رۆئی زانایانی خاوهن زانسته شهرعیه کانی کوردستان، له بواری رۆشنیاری کومه لگا به زانستی شهرعی بو پهره پیدانی ئاکاری بهرزو نه هیشتنی کرداره ناشیرینه کان. دهوئه مه ندرکونی شوناسی میلله تی خومان به پهره و دهیه کی دروست و پته و کردنی ریزه کانی و ته نگه ئچنین به کاره خراپ و دزیوه کان.
- 4- هه و لدان بو ناسینی شهرعیه تی ئیسلام له عیراق و کوردستان وهکو سهرچاوهی بنه ره تی یاسا و دادوه ری. نه مهش به تیگه یشتنی واقیعی و سهرده مانه.
- 5- کاری ئیبه هوشیارکردنه وهو رۆشنیاری کردنی کومه لگا که مان ده بیته به ئایین و پابه ندبوون به ئیسلام، ئهرکی به دوادا چون و سزای کاری ناشهرعی په یوه ندى به مافی گشتیه وه هه یه و دهکه ویتته نه ستوی دهوئه ت. په یوه ندى ئهرکی هوشیارکردنه وهو رۆشنیاری کردنی تاکی کومه لگای دهکه ویتته نه ستو به سهر پهره و دهیه کی ئیسلامی و به ها ره سه نه کان هاوشانی پیشکته وتن و گه شه سه نندی کومه لگا.

هه ئویست سه بارهت به چه ند مه سه له یه کی گرنگ

یهک - له سهر بارودۆخی ئه مرۆی عیراق و هیزه کانی ئه مریکا :-

قه ناعه تمان وایه ئه مریکا به روخسه تی عیراقیه کان نه هاتوه به ئکو بهر ژه وه ندیه کانی له گه ل مانه وهی رژی می دیکتاتوری (سه دام حوسین) تیگ گراوه، هیزه نه یاره کانی عیراقیش له دوای سا ئی 1991 هوه دهسته وستان بووه له بهرانبه ر روخانی رژی می دژه مرۆق و دژه ئایین و دژه ئازادی، لیروه وه هاریکاری هیزه نه یارکانی عیراق و هیزه کانی ئه مریکا بووه ئه مری واقیعی و بهر ژه وه ندى هاوبهش. ئیبه ریژ له هه وئه کانی ده گرین بو روخانی رژی می ئاگرو ئاسنی سه دام حوسین، بیگومان واقیعیکی تا ئی له کو ل میلله ته که مان کرده وه، نه و راستیهش تی ده گه یین حکومه تی تازهی عیراقی هیشتا نه گه یشتوته نه و قوناغهی ئارامی و ئاسایشی عیراق بپاریزیته و دامه زراوه خزمهتگوزاریه کانی لاوازن و له ئاستی پیویست دانین، پاشما وهی حیزبی به عسی لیگ هه ئوه شاهه له جموجۆل و ئازا وه دان، دوای ده رچوونی هیزه کانی ئه مریکا عیراق و کوردستان له مه تر سیدایه و لیزه دا ئه مرۆ ئیبه له بهر ده م دوو نه گه رداین :- گه رانه وهی ده سه لاتی به عس و شه ری ناوخۆ، یان بی ده نگی له بهرانبه ر مانه وهی هیزه کانی ئه مریکا هه تا باری سیسته می ده سه لاتی له عیراق جیگیر ده بیته، دیاره دووه م به گونجاوتر و بهر ژه وه ندى تری ده زانین، ئه م دیارده یه ئه مرۆ ئه وها ده بینین:

۱- له گهڵ دەرچوونی هیزهکانی ئەمریکای ئە دواى جیگیر بوون و پتەبوونی دامەزراوە سەربازیهکانی عێراق و هیزهکانی ناوڤۆ ، هاوکات کۆمهڵی سەرنج و تیببینی زۆرمان لە سەر شیوازی پیکهاتهی دامەزراوە سەربازى و هیزهکانی ناوڤۆ عێراقی ههیه .

ب- ئەم شیوازی نیستا بە ناوی موقاوەتەوه گیراوەتە بەر (دژی هیزهکانی ئەمریکا) که مترین زیان لەم هیرشانە هیزهکانی ئەمریکایه . پرۆژهیهکی سیاسی بە دیل و نامانجی روون و ناشکرا لەو موقاوەمهیه دا نایبینن . چوونهتە خانەى تیرۆر و تۆقاندن و فاکتەری تیکدانی ئارامی و ئاوەدانى . ههتا نیستا زۆریه ی مەدەنى و خەئکی بى تاوان تیا دەچن و هۆکار بووه بۆ ئاژاوهی تایفه گەری و زیان گەیاندن بە ژیرخانی ئابووری عێراق گەیاندوووه ... هتد . , بە مەترسی دەزانن . له لایهکی ترهه که سایهتی رهوتی ئیسلامی ناوهراستو خوارووی عێراق دهخاته ژیر پرسیارهوه , چونکه پیاوانی رژیمی پیشوو له گهڵ داینه مۆی عروبەى عەرەبى به بەکارهێنانی سۆزی ئایینی ئەم کارانه ئە نجام دەدەن , میژووی بە گزراچوونهوهی نیستیعماری ئە ورووی ئە جەزائیر و سوریا و ولاتانی ئیسلامی باشووری رۆژاواى ئاسیا روونه که هیزه دەمارگیر و سەرەرۆکان هه میسه عاتیفه ی مسوئمانانی ئەو ولاتانهیان جولاندوه به ناوی جیهاد و دواتر که هاتوونهتە سەر حوکم گرتوو خانەکانیان ئی پرکردوون , ئەمەش بە خەیاڵ جیی دڤخۆشی هەر رهوتیکی ئیسلامی عێراقی بیّت له ئاینده ته نهها به عسپهکان سوود مەند دەبن .

ج- حکومهتی تازهی عێراق و دامەزراوە سەربازى و هیزهکانی ناوڤۆ هیزهکانی ئەمریکا له عێراق بهو شیوازه کهم ئەزموونی و توندوتیژی ههه چاره سەری گرفتى عێراقی پیناکریّت . عێراق پیویستی به پرۆژهیهکی ستراتییژی و ههه لایه نه و واقیعی ههیه بۆ دەرچوون ئەم حالته ناارامی و مەترسیداره .

بانگه شه بۆ دەرچوونی هیزهکانی ئەمریکا داوايهکی رهوا و شه رعیه , مانه وهی بى بیانووی هیزهکانی ئەمریکا و هاوپه یمانهکانی له عێراق له دهستدانی سەربه خویی عێراقه , به لام خەبات ئەم پیناوه دا ده بیّت له چوارچێوهی به رهیه کی نیشتمانی و ئیسلامی دابیت , ئە کات و شوینی خویی و هه موو لایهک پیکه وه ئەم ئەرکه شه رعى و نیشتمانی به گرنه ئە ستۆ .

د- سیسته می تازهی جیهان و تاک جه مسەری سەرەرای مەترسی و ئاکامه خراپهکانی ده گونجیّت به شیکى به سوود بیّت به تاییهت بۆ گه لانی چه وساووه و زوئملیکراو , گومانی تیا نیه سەر ده می شه ری سارد بۆشاییه کی گه وره هه بوو بۆ گه لانی ژیر ده ست و خه باتگێر هه تا سوودی ئی ببینن . ئە مروش گه لانی رۆژه لاتى ناوه راست به ده ست رژیمه دیکتاتۆره کانه وه ده نالینن , به هەر مه به ستیک بیّت که وتوونهتە ژیر فشاری سیاسه تی ئەمریکا له رۆژه لاتى ناوه راست و ناچار دەبن هه ناسه یه کی ئازادی ببه خشنه گه لانی ولاته که یان له به رانه بر شالاوی پاراستنی به رژه وه ندیه کانی ئەمریکا له ناوچه که دا .

دوو - عىراقى ئايندە :-

عىراق ولاتتىكى فرە رەگەزو فرە ئايىن وفرە مەزەبە ، ئە بەر ئەوۋ ئايندە يەكى تەباو جىگىرى نابىت ، ئەگەر سىستەمى دەسەلات ئە عىراق بە رەچاوكردنى پىكھاتە جىاجىياكانى دانەمەزىت و رەنگدانەوۋى واقىيى ئەو فرە يە نەبىت ، مەرجى شەرعىتە و مانەوۋى دەۋلەتتە بىم سەنورە سىياسىيە ئىستى حىساب كوردنە بۇ واقىيى ئەو پىكھاتە يە ، ئەگىنا ئەم دەۋلەتە ئە كەلتوورى سىستەمى فەرمانرەوايەتى ئىسلامىيە و ئە بەررەۋەندى مسولمانانى ئەگەن خۇي دا پاراستوۋە . داگىركارى بەرىتانى بە مەبەستى بەررەۋەندىيە ستراتىيەكانى داواى شەرى يەكەمى جىھانى دروستى كردوۋ . بە شەرماندنى بەرگرى ئە يەكەتە خاكى عىراق بۇ بەررەۋەندى سىياسىيە و خۇبواردنە ئە سەرەتاكانى دروستبۇنى دەۋلەتە عىراق و ئەو ھەموۋ نەھامەتپانەى بە داواى خۇي دا ھىناويەتى ، دەبىت ئايندە بۇ پىكەوۋە ژىيانى ئارەزوۋمەندانە بىتە شۆينەۋارى خۇفەرزكردنى تاك نەژادى و تاك حىزبى دەبىت بىسرىتەۋە . داړشتنەۋى عىرق ئە سەر ئەۋەى ھەبوۋە واتە دووبارەبوۋەۋى مېژوۋى عىراق وەك خۇي . ئەو دەنگانەش ئەمرو ئە دژايەتى سىستەمى فىدراى ئەتەۋەى و جوگرافىدان بۇھەرئىمى كوردستان ئەم پۆلىنانە بەدەرنى :

ا- كارىگەرى ولاتانى دراوسى كە واقىيەكى ئەو جوړە بەمەترسى دوزانن .

ب- ناسيونالىستى عەلمانى عەرەبى كارىگەرى خراپى ئە سەررەۋى ئىسلامى ولاتانى عەرەب و ناوەرەست و باشوورى عىراق بە جىھىشتوۋە ، بەۋەى خۇيان واحائى دەكەن پاراستنى يەكەتە خاكى عىراق بە شىكە ئە يەكەتە ئىسلامى و بە فىدراى كوردن تاۋانئىكە بە ئاراستەى پارچە پارچە بوۋى ئوۋمەتى ئىسلامى .

ئەمرو خەباتى ئىمە ئە روۋى ئەتەۋەى و نىشتىمانىيەۋە بۇ سىرپىنەۋەى شۆينەۋارى حىزبى بە عەس و پىشتگىرى ئە سىستەمى فىدراى بە جورىك بتوانىت ناكوكىە ئەتەۋەى و مەزەبەكانى عىراق ئە ھىلىتە پارىزەرى تاىبە تەندىە ئەتەۋەيەكانى كۆمەنگاى عىراقى بىت ، عىراق ئە ولاتتىكى بەر فراۋانە و ئە خاسىيەتى ئابوورى جىاجىياى ھەيە ھەتا جورى ترى فىدراى بخوازىت ، بە ئكوگرفتى سەرەكى فرە پىكھاتەيە . فىدراى ئەتەۋەى و جوگرافى ئەبىت ئەم خۇفەرزكردنە ئەژادىە بنېر ناكات . ئە مېژوۋى ئەم سەنورە جوگرافى و سىياسىيە ئەمرو ناۋى ئىنراۋە عىراق ئە ھەموۋ سەردەمە ئىسلامىيە جىاجىياكان دەۋلەتى مەركەزى بە خۇۋە نەدىۋە .

سى: لايەنە ئىسلامىيەكان :-

پەيوەندىمان ئەگەن لايەنە ئىسلامىيەكان برالى و ھاۋىروبىۋەيە ، ئەمە ئە روۋى بە جىھىنانى ئەرك و مافى مسولمانىيەتى بەسەر يەكترەۋە بەلام ئە چوارچىۋەى كارى سىياسى و خەباتى ئەمرو ئەۋە پىنويستمان بە پىرۆژەى ھاۋەش و نەخشە و ھەلۋىستى ھاۋەش ھەيە ھەتا نەمۋەى دىدىكى ئىسلامى جوان بخرىتە بەردەم مىللەتەكەمان و پىكەۋە ئە بەرەيەكى ھاۋىرو ئىسلامخوازدا كۆبىنەۋە و بزۋىنەرى پىگەى پىكەۋە ژىيانى پارتە و ئاراستە جىاجىياكانى كوردستان بىن . رەۋى ئىسلامى كوردستان رەۋىتىكى بەر فراۋانە ، پىشېنەى مېژوۋى دەگەرئىتەۋە بۇ سەرەتەى

سەرھەڵدانی جولانەووی رزگاریخواری کوردستان . سەرھەتای کە ئتووری بەرھەنگاری ئە شیخ عوبیدوللای نەھرییەووە ئە سالانی (1880-1881) ئە پیکەووە گریدانی بەرگری ئە کوردستان و شەریعەتەووە دەست پیدەکات .

ئەمڕۆش سەرھەرای پارت و ریکخراوە ئیسلامیەکان رەوتی ئیسلامی و ئیسلامخواری کوردستان پانتاییەکی بەرفراوانی رەسەن و زیندووی کوردستانە .

مەرجەعیەتیکی ئیسلامی وەکو نوینەری ھەموو مسوئەمانی خەئکی کوردستان بۆیەکلایی کردنەووی بابەتە فێقھی و تیروانینە شەریعیەکان بە پێویست دەزانن , جەماوەری مسوئەمان و حکومەتی ھەرێم و ھەموو لایەنە سیاسییەکان پشتیوانی ئی بکەن . ئە بابەت کاری سیاسی خاوەنی پارتیکی ئیسلامی نین توانیبیەتی ھەموو قەناعەتە ئیسلامخواریەکان ئە یەک ئینتیمای کۆبکاتەووە . ئیرەدا فرە مینبەری و ریکخراوو دەنگی جیا جیا بە کاریکی سروشتی و ناسایی دەزانن . بە مەرجی تەبایی و ھاوکاری و پیکەووە ژیان .

چوارەم : لایەنە عەلمانی و سیاسییە کوردستانیەکان

پەییوھندی موزایەدەیی مسوئەمان بوون و نەبوون بە سەر ھیچ کەس و لایەنی کدا ناکات , زۆرینەیی ھەرە زۆری کۆمەلگای ئیمە مسوئەمانە , سروشتی خەباتی کوردایەتی و قونای رزگاری نیشتیمانی کوردستان کۆمەلگای ئیجتھادی فیکری ھیناوەتە کوردستان , بە بەرەدەوامی گۆران بە سەر روانگە ئایدۆلۆژیەکانی کوردستان دا ھاووە . ناتوانن ئە راستیە خۆبۆیرین بە شیکی کە ئتووری بەرھەنگاری ئە بەرانبەر شالۆی ئە نفال و جینۆسایدی ولاتی ئیمە و ئە زمونی ئازادی دەوڵەتداری ئەمڕۆ ھزر و بیری عەلمانی سەرکردایەتی کردووە . دادگەرانی تیگە یشتن و واقییوون ئە بەرانبەر میژووی ھاوچەرخیی خۆمان گرنگە بۆ ئیستیفزانی کردنی پارت و لایەنە خاوەن خەبات و شۆرشگێرەکانی کوردستان . ئەمڕۆش قەناعەتە فیکریە جیاوازیەکانمان ھەرگیز ئەگەئ پیکەووە کارکردن و ھاوھەتوویی ئە بەرانبەر بابەتە چارەنووسسازەکان تیکەئ ناکریت , ھەموومان پیکەووە رەوتی نیشتیمانی و نەتەوویی پیک دەھینن و دەستگەوتەکان پیکەووە زامەن دەپاریژن , دەبیت پیکەووە ئە پرۆژەیی سیاسی و بەرھەمدار بە کۆمەلگای کوردستان کۆبیینەووە .

گەورترین گرفت ئە بەر دەم تەبایی و پیکەووە ژیان لایەنە سیاسییەکانی کوردستان بە ھەموو تیروانینە سیاسی و فیکریە جیاوازیەکانەووە نەبوونی موفرداتی ناسایی نەتەوویی و نیشتیمانیە ئە کوردستان ھەتا جیگەیی بەرژووەندی پارتایەتی بگریتەووە , بە دارشتنەووی ئە دەبیات و ناسنامەیی ولاتیپاریزی و دروستکردنی مەرجەعیەتی دوور ئە دەماگیری دروست دەبیت .

پینجەم : پارت و لایەنە عێراقییەکان :

مەبەست ئە لایەنە سیاسییە ھاو خەباتەکانی ناوھراست و باشوورە کە مەینەتی زۆریان بە دەست رژیمی سەدام حوسینیەووە چێشتووە . پەییوھندی وەکو مەیدانی کاروچالاکیی ریکخستن و جەماوەری ئەو ھەریمی کوردستان سنووریەتی , بە لای ئە ریگەیی نەماندەو نوسینگی خۆی یەووە کاروچالاکیی سیاسی و راگەیانندی خۆی بە گوێرەیی توانا ئە سەرانسەری عێراق

گەشه پێدەدات. ئەمڕۆ هەرێمی کوردستان بە شیکه له ولاتی عێراق و به ئەندازهی هاوبهش بوونی کوردستان له عێراق، عێراقین و سەرفرازی گەلانی عێراق بە گشتی بە شیکه خەباتی سیاسی فەرەهنگی ئێمهیه، ئەمڕۆ نه عێراق بی کوردستان سەقامگیر و سەرفراز دەبێت و نه کوردستان بی سیسته میکی دیموکراسی و سەراست له عێراق سەقامگیر دەبێت،

ئەم چاره نووسه هاوبهشه له سه زمان پێویست دهکات په یوهندی باش و خهباتی هاوبه شمان له گهڵ پارتو و ریکخراوه رهسه ن و واقیع بینهکان پته و بکهین.

خاسیهتی ئامانجهکانی په یوهندی ئیسلامی کوردستان

په یوهندی له پیناوی ئامانج گه لێک دامهزراوه و خهباتی هه مه لایه نه و نه پساوهی بۆ ده گرتته بهر. له خاسیه تهکانی ئامانجی په یوهندی یه کانگیر کردنیه تی له گهڵ بهرژه و هه ندیه هه نوکه یی و ستراتیی هه گانی کۆمه لگای کوردستان، قوناغبه ندی له به دیه یینانی ئەو ئامانجانە. دەشیته له روهی نهریتهی ده ستوری و ده و له ت به شیکه گرنگی نهرکی به دیه یینانی ئامانجانەش کاری حکومهت و دامهزراوهکانی بیت به لام به شیکه له ئامانجی ئێمه و خهباتی بۆ ده که یین هه تا ده و له ت به هاوکاری و له ژیر فشار یان گه یشتنه قه ناعهت ئەم نهرکانه را په رینیت.

لێروه ئەنجومه نی رابوونگاری په یوهندی ئیسلامی کوردستان و ئەندام و دوستانه نهرکیکی گه وره و ئەمانه تیکی قورسیان ده که ویتته ئەستۆ له را په راندن و به کرده یی کردنی ئەو ئامانج و دروشمانه ی به رزی ده که نه وه، نهرکی رۆشن بیران و خه مخوران و تاکه گانی کۆمه لگای کوردستانه به چاوی خۆمان یانه و به و یژدانه وه بروانه ناینده ی ریکخراوه که یان.

لایه نیکی تری خاسیه تی ئامانجی ئێمه واقیعی بوونه له به دیه یینان و دوور که و تنه وه یه له مه حال و میسالیه ت. به هه مان خاسیه تی واقیعی بوون پشت ده به ستیت به ئامراز و شیوازه واقیعه کان. زه رووره ئەو تاییه تمه ندیه ش لێردها بخه ینه روو که ده مانه و یته زۆرترین گیانی هاریکاری بخه ینه ناو هه موو چین و تو یژه گانی کوردستان به هه موو ئاراسته و ئایدیا جیا جیاکان له دابین بوونی ئامانجه کانه مان. هه موومان نه وه ی یه ک ژینگه و یه ک کۆمه لگای هاو خۆزگه یین، ده بیته و چاوه روانگراوه به شیکه ئامانجی گروپ و پارتو لایه نه سیاسی هه گه ل هی ئێمه یه کانگیر بیت و به شیکه ئامانجی ئێمه ش یه کانگیر بیت له گه ل هی ئەوان. زۆر پێویسته لێره به دوای ئەو خاله هاوبه شانەدا بگه رین و کارنامه ی هاوبه شی بۆ دابریژین، هه تا هه م خزمهت به دوژی میللە ته که مان بکه یین و هه م په رژین بۆ خاله ناکۆکه کان دابینین.

ئامانجی ئێمه (ههروهکو له په ی ره ی ناو خو دا هاتووه) گشتگیره و هه موو لایه نه گانی رهوشی سیاسی و په روه ده یی و فەر ههنگی و ئابووری و خزمهتگوزاری و... هتد ده گرتته وه، مادام به شیکه له خواست و خهونی کۆمه گاو به شیکه له گه رفته گانی له ئامانج و خهباتی به رده وه می ئێمه به ده رنابیت.

﴿ته بایی و گۆران و کوردستانی بوون﴾ وه کو سی ته وه ره ی گرنگ و جهخت له سه ر کراو:–

تهبایی: تهبایی له هزو بهرنامهیی په یوهندی له قبول کردنی قه ناعه تی بهرانبهرو دژایه تی نه کردنی دژه بوجوونی بهرانبهروهه سهرچاوهی گرتووه، نه مهش به مانای تواندنه وهی خاسیه تی بیرکردنه وهی نیمه نیه له گه ل هه موو ته وژمه فیکری و تیروانین و هه لویسته سیاسیه کانی ساحه ی سیاسی نه مړو. به خاسیه تی بیرو هه لویستی خو مانه وه هاتووینه مهیدان و کار بو بهر فراوان کردنی نه و خاسیه ته دهکین، به قبول کردنی ناکوکی و داننان به بوونی بهرانبهرو و هرگرتن و به خشین له سهر بنه مای هاقیه یشتنی هیمنانه. مهرجه له گه ل هاو فکرانی ناو پروژه ی

خومان قه ناعه تمان وهکو یهک یان له سهر بنه پره ته کان یهک بیت به لام له ویوه هه تا دهگاته دوورترین گروپی جیاواز به دیدگای نیمه دا له جیاوازی ریژیهی تینا په پیت و له خال و نامانجی هاوبهش به دهر نیه، نه مهش دهر وازه یهکی گرینگه بو ته بایی و پیکه وهژیان، به لام نه م خاله هاوبهش و خونه لیک نزیکانه نه گهر بهر همدار نه کرین خاله ناکوکه کان دهر فته له بهر دم ته بایی تهسک دهکانه وه.

نایا نه مړو وهکو لایه نیکی ناو رهوتی نیسلامی کوردستان و عیراق و ناوچه که خواستی ته بایی به ناراسته ی رهوته هاو فیکره کانمان ده باین یان به ناراسته ی خواسته کانی نه ته وهی و نیشتمانی؟ نه مه پرسیاریکه و به شیوه یهک له شیوه کان به رووی سهر کردایه تی په یوهندی نیسلامی کوردستان و نه اندامانی ده بیته وه. پرسیاره که تازه نیه و کروکی نامانج له دروسوونی په یوهندی وه لامدانه وهی کرده یی نه م پرسیاره یه.

لیک جیا کردنه وهی خواستی نیسلامخوازی و خواستی نه ته وهی و نیشتمانی نه و پرسیاره هه لایه بووه رهوتی سیاسی کوردستان به هه موو ناراسته کانی وه تی که وتووه. به رواود له نیوان نه م دوو خواسته ناکریت، خواستی نیسلامخوازی به بی رووبه ریکی سیاسی و کومه لگایه کی دیاریکراو بیناکامه، ههروه ها هیج نیشتمانی و نه ته وهی که بی داینه مو ی بیرو باوهریک بو ریخستنی خواسته کانی سهر که وتوو نابیت. نه م دوو خواسته دوو رووگی جیاوازی و ته واو که ری یه کترن و بهر همدار کردنی خواستی نه ته وهی و نیشتمانی به بنه ماکانی نیسلامه تی له بنه پره تی فیکری نیمه یه. بو پیاده کردنی نه م قه ناعه تهش پیوستمان به مهرجه عیه تیکی بالا هیه جیی متمانه ی هه موو لایهک بیت و بیته ری نیشاندن بو هه موو رهوته سیاسیه کانی کوردستان.

گوران: - گوران به ناراسته ی شیوازیکی تازه له کاری سیاسی و ریخراوه یی و مامه نه له گه ل رووداو و گرفته کان. په یوهندی نیسلامی کوردستان بهر له راگه یاندنی ره سمی و دوا ی راگه یاندن و نیستاش ده خریته ژیر نه و پرسیاره وه نایا شتی تازه ی پییه و چ گورانیکی تازه له گه ل خوی دا دینیته دی؟؟ فهرمانه روایه تی را بردووی نیمه له سیسته می فهرمانه روایه تی قوناغه جیا جیا کانی دهسه لاتی خه لیفه و سولتانه کانه وه بیگره هه تا دهگاته میرنشینه کوردیه کانی سه دهکانی ناوه راست و سهر دمه تازه کان، سهره رای ده و نه مهندی لایه نی فهر هه نگی و که لتووری و فیکری و دهسکه وتی گه وره له لایه نه بنه پره تیه کان گرفتگی گه وره مان بو دروست دهکات نه گهر بی ره خنه و سهرنج ته ماشای بکه یه ن. میژووی نیجته یادی مرقی مسولمانه به خراب و باشیه وه و وه لامی گرفتگی قوناغی خوی پیدراوه ته وه به ته واوی خاسیه ته کانی شوین و کاتی خوی، له گه ل دابرنی سه ده یهک له و سیسه ته مه ده بیت ژیرانه و تیگه یشتنی وورده وه نه و بو شاییه پر بکریته وه، گوران به ناراسته ی پر کردنه وهی نه و بو شاییه ی گرفته کانی نیمه ی تیدا غائب بووه یان له نه سلدا ره خنه و سهرنج هه لده گری. گوران به ناراسته ی خویندنه وهی واقعیانه ی سهر دم و سوود و هرگرتن له هه موو نه و

ئەزمۇون و كەلتۇورە دەۋلەتمەندە بە چاۋى زەمان و شوپۇن و رەھەندەكانى تايبەت بە خۇى . گۇرۇن بە ئاراستەى دروستكردنى هېللەككىكى خۇمالىيانە ئە بەرانبەر ئەو تەۋرەمە فىكىرى و شارستانىيە دەرەككەى و لاتى ئىمەى كردۇتە كېلگەى تاقىكردنەۋەى خۇى .

گۇرۇن بە ئاراستەى ئالىيەت و ئامرازى تازە ئە پېگەى جەماۋەرى و پەيكەرى تازە ئە خۇرپۇكخستىن و چوۋنە ناۋ جەماۋەر . دەر بازىۋون ئەو شىۋاۋە باۋە مشە خۇرىيەى هەيە ئە خۇزىاندن ئە سەر كارى سياسى . بەرەو پارتايەتتەكى بېدەمارگىرى و بى رۇچوون ئە خەرجى بارەگاۋ , دانەبران ئە خەم و پرسى كۇمە لگاۋ داهىنانى مامە ئەى خاكىانە .

كوردستانى بوون : كوردستان نىشتىمانى ئىمەىيە , جىى شانازى و سەرۋەرمانە , كوردىن و ولا تمان جىى چاۋتېپرىنى داگىر كەرەنە . خۇشەۋىستىمان بۇمۇرۇقاىەتى و تايبەتتۇر بۇ مسۇلمانانى سەر زەۋى دەبىت دەستى پېۋەبگىرىن بە لام كەس ئە جىهان بى نىشتىمان نىيە . ئەۋەى نىشتىمانى نەبىت و خۇشى نەۋىتت و بۇ سەرفرازى و رزگارى خەبات نەكات مۇرۇقىكى بېھەست و مسۇلمانىكى ناكامل و نەفام و بېخەبەرە ئە سروشتى ئىسلام و ئەركى مسۇلمانىيەتى .

سروشتى بەرزە فرىنى ئومەمىيەت ئە رەۋتى تازەى ئىسلامى كوردستان ئە هەموو رەۋتە ئىسلامىيەكانى تىرى دونىا زائىرە , ئە گەر ئە لايەك پاكى و بېگەردى تاكى ئىسلامخۋازى كورد بگەيەنېت , رەھەندى تىرىشى هەيە ئەۋىش كاردانەۋەى هە ئۆبىستى بەشېك ئە رەۋتى توندۇرەۋانەى ناۋ بزاقى ناسىۋنالسىتى كوردستانە ئە بەرانبەر رەۋتى ئىسلامخۋازى كوردستان . ئەمە گىرقتىكەۋ دەبىت ئە هەردوۋ لاۋە كارى ئە سەر بگىرېت , ئە لايەك هوشىيارى ناۋ رەۋتى ئىسلامى ئە سەر ئەم مەسە ئەيە گەشە بكات و ئە لايەك بەبىر رەۋتە ئەمانى و چە پەكان بىخەينەۋە خەباتى خۇيان بە ئاراستەى رېزگرتنى بەها پېرۇزەكانى كۇمە لگاى كوردستان هەموار بگەن .

پەيۋەندى ئىسلامى كوردستان ھاۋىر و ھاۋەرى رەۋتى ئىسلامى دونىايە بە لام ھاۋچارەنوس و خاۋەن پىرۇزەى سياسىيە ئە گەل رەۋتە سياسىيەكانى كوردستان بە هەموو ئاراستە جىاجىياكانەۋە , جىگەى سەرەكى كارۋچالاكى مە ئەبەندى ئەسلى ئىمە چۋارچىۋەى خاكى كوردستانى باشۋور (كوردستانى عىراق)ە , كارۋچالاكى ئە سەرانسەرى عىراق و هەندەران تەۋاۋكەرو پەرەپېدەرى ئەۋ پىرۇزە سياسى و كۇمە لايەتى و خزمەتگوزارىيانەى هەرىمى كوردستانە .

سەرەتايەك بۇ راگەياندى (پەيۋەندى ئىسلامى كوردستان)

ئە سەرەتاي سائى دوۋ هەزارو چۋارسال و نىۋبەر ئە ئەمۇرۇ كۇمە لىك ئەۋ كادىرانەى ئە ناۋ بزۋوتنەۋەى يەكبوۋنى ئىسلامى ئەۋكات ئەگەل ژمارەيەك رۇشنىبىرى دەرەۋەى (يەكبوۋن) ئە ناكامى خۇيىندەۋەى دروستىيان بە ئايندەى (يەكبوۋنى ئىسلامى ئەۋكات) رىككەۋتن ئە سەر بىرۇكەيەكى بەدىل بەم ناۋەى ئىستە . ئەمە ۋەكۋ دەستەيەكى راۋىژكارى ئە نىۋان خۇيان مانەۋە هەتا دۋاي يەكەم كۇنگەرى (يەكبوۋن) و دۋاي لىكترازان , بە بىرپارو راۋىژى ئەم دەستەيە واقىيە رەۋتە لىك جىبابوۋەكانى يەكبوۋن و ساحەى سياسى دىراسە دىگرا , هەتا سەرەتاي سائى دوۋهەزارو

ئێستاش پرۆژەیه‌که و ته‌عبیر له‌سیاسه‌تی ئی‌مه ده‌کات، ده‌کریت سه‌رنج و تییینی له‌ سه‌ر کۆبکریته‌وه، له‌ پلنیومی‌کدا ده‌وله‌مه‌نتر بکری‌ت.

جه‌مادی یه‌که‌می 1426- حوزه‌یرانی 2005- پۆشه‌ری 2705

ئه‌نجومه‌نی راویژکاری په‌یوه‌ندی ئیسلامی کوردستان

بۆ هه‌ر سه‌رنج و ره‌خنه‌ و داوایه‌ک ده‌توانیت په‌یوه‌ندی بکه‌یت به‌م ئیمیلانه‌وه:

paywandi_islami@hotmail.com

paywandi_islami@yahoo.com